

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАКТИКУМ З ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ”

**Харків
2011**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАКТИКУМ З ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ”

*Затверджено вченою радою академії
(протокол № 6 від 28.01.2011 р.)*

**Харків
2011**

Програма навчальної дисципліни “Практикум з досудового розслідування” / Уклад.: С.В. Давиденко, Ю.М. Грошевий, О.В. Капліна та ін. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. – 13 с.

У к л а д а ч і: С.В. Давиденко,
Ю.М. Грошевий,
О.В. Капліна,
О.І. Тищенко,
О.Г. Шило

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою академії (протокол № 1 від 31.01.2011 р.)

1. ВСТУП

Реалізація завдань кримінального судочинства певною мірою залежить від професійної кримінально-процесуальної діяльності правоохоронних органів. Сучасний стан боротьби зі злочинністю вимагає високого підготовчого рівня майбутніх працівників органів досудового розслідування, які мають володіти ґрунтовними теоретичними знаннями та практичним досвідом. Невід'ємною умовою підвищення їх професійної підготовки є засвоєння практичних питань застосування норм кримінально-процесуального законодавства в досудовому провадженні по кримінальній справі.

Практикум з досудового розслідування належить до навчальних дисциплін, спрямованих на поглиблення й конкретизацію вивчення стадії досудового розслідування кримінальних справ з позицій висвітлення та аналізу комплексу дискусійних практичних проблем та перспектив їх вирішення. Він включає до себе: викладення спірних питань нормативного регулювання функціонування досудового провадження, висвітлення закономірностей, сучасних проблем та тенденцій розвитку правозастосовної практики, наукових поглядів щодо основних напрямів реформування та шляхів оптимізації цієї стадії кримінального процесу у вітчизняному кримінальному судочинстві в умовах реалізації судово-правової реформи в Україні.

Матеріал подається з урахуванням порівняльно-правового аналізу чинного законодавства України в частині регламентації стадії досудового розслідування і зарубіжного досвіду становлення та розвитку інститутів досудового провадження, що сприятиме підготовці висококваліфікованих фахівців у сфері боротьби зі злочинністю, які у практичній діяльності покликані ефективно застосовувати норми кримінально-процесуального законодавства, забезпечуючи збалансований рівень правової захищеності інтересів як суспільних, так і окремих громадян.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

– **знати** стан сучасних проблем досудового провадження по кримінальній справі та перспективні шляхи їх вирішення; проблеми, які виникають при порушенні кримінальної справи; процедуру притягнення особи як обвинуваченого; проблеми провадження слідчих дій, застосування заходів кримінально-процесуального примусу;

– **вільно орієнтуватися** у системі кримінально-процесуального права України щодо провадження з порушення та досудового розслідування злочинів;

– **ознайомитися** з практикою Європейського суду з прав людини та тлумаченням положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, її впливу на процес застосування норм кримінально-процесуального права України; перспективами та основними напрямками розвитку кримінально-процесуального законодавства;

– **уміти** правильно тлумачити та застосовувати норми кримінально-процесуального права, які регулюють стадії порушення кримінальної справи та досудового розслідування; використовувати дані науки кримінально-процесуального права у розв'язанні проблемних питань при розслідуванні злочинів; складати законні та мотивовані кримінально-процесуальні документи.

2. З М І С Т

I. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СТАДІЇ ПОРУШЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ

Сучасні проблеми правового регулювання кримінально-процесуальної діяльності у стадії порушення кримінальної справи. Характеристика системи приводів до порушення кримінальної справи.

Прийняття, реєстрація та перевірка заяв, повідомлень та іншої інформації про злочини, що вчинені або готуються. Проблеми доказового значення фактичних даних, отриманих у стадії порушення кримінальної справи.

Специфіка реалізації принципу публічності в стадії порушення кримінальної справи. Компетенція органів внутрішніх справ у стадії порушення кримінальної справи.

Законність і обґрунтованість рішень, що приймаються в стадії порушення кримінальної справи. Постанова про порушення кримінальної справи в системі кримінально-процесуальних актів.

Відомчий контроль і нагляд прокурора за додержанням законності в стадії порушення кримінальної справи. Сутність і проблеми здійснення судового контролю за законністю й обґрунтованістю процедури порушення (відмови у порушенні) кримінальної справи.

Початок кримінального переслідування за законодавством зарубіжних країн.

II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Сутність, значення й основні етапи стадії досудового розслідування. Основні напрями реформування органів досудового розслідування. Організаційні і процесуальні проблеми вдосконалення кримінально-процесуальної діяльності органів дізнання та досудового слідства в контексті європейських стандартів.

Проблеми диференціації досудового провадження в кримінальному процесі України. Актуальні питання забезпечення прав і законних інтересів людини при здійсненні кримінально-процесуальної діяльності органами дізнання.

Специфіка провадження досудового розслідування у кримінальних справах щодо окремих категорій осіб.

III. ФОРМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Нормативна модель інституту дізнання як форми досудового розслідування. Види дізнання, його строки та процесуальний порядок провадження.

Особливості провадження по кримінальних справах, розслідування яких здійснюється в протокольній формі досудової підготовки матеріалів.

Правова характеристика загальних умов досудового слідства.

Спірні питання процесуального порядку визначення підслідності кримінальних справ.

Проблеми вдосконалення механізму правового забезпечення процесуальної самостійності слідчого.

Актуальні проблеми кримінально-процесуального інституту об'єднання та виділення кримінальних справ.

Строки досудового слідства, основні причини та наслідки їх порушення. Визначення та дотримання строків провадження по кримінальних справах в контексті рішень Європейського суду з прав людини.

Особливості взаємодії слідчого з органами дізнання на різних етапах досудового слідства. Кримінально-процесуальні та організаційні проблеми створення слідчих і слідчо-оперативних груп.

Окреме доручення слідчого, його зміст, процесуальний порядок направлення та виконання. Специфіка направлення окремого доручення компетентним установам іноземних держав.

Система гарантій прав, свобод і законних інтересів особи в стадії досудового розслідування. Правова регламентація

процесуального статусу учасників кримінального процесу на досудовому провадженні за законодавством іноземних держав.

Особливості порядку подання, розгляду та вирішення клопотань, його недоліки та напрями їх усунення.

Актуальні проблеми забезпечення збереження таємниці досудового слідства.

Складання процесуальних документів при провадженні досудового розслідування. Загальні вимоги, що пред'являються до форми та змісту документів, питання вдосконалення їх якості.

Правові підстави та особливості процесуального порядку застосування науково-технічних засобів при провадженні досудового розслідування.

Зміст і форми кримінально-процесуальної діяльності органів досудового розслідування по виявленню й усуненню причин і умов, які сприяли вчиненню злочину; основні напрями її оптимізації.

IV. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ОБҐРУНТОВАНOSTІ ПРИТЯГНЕННЯ ОСОБИ ЯК ОБВИНУВАЧЕНОГО

Становлення та тенденції розвитку правового регулювання інституту притягнення як обвинуваченого. Сучасні проблеми удосконалення процесуального статусу обвинуваченого.

Постанова про притягнення як обвинуваченого в системі кримінально-процесуальних актів; її законність та обґрунтованість.

Актуальні питання процесуального порядку пред'явлення обвинувачення у контексті забезпечення реалізації права обвинуваченого на захист.

Правова регламентація порядку зміни та доповнення обвинувачення. Особливості процесуального оформлення рішення слідчого щодо зміни або доповнення обвинувачення. Процесуальний імунітет деяких категорій осіб (Президента України, народного депутата України, Уповноваженого Верховної Ради України, суддів) при притягненні їх до кримінальної

відповідальності: вітчизняний та зарубіжний досвід.

Інститут притягнення як обвинуваченого за законодавством зарубіжних країн.

V. ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ ДІЙ

Тенденції розвитку та удосконалення процесуальної регламентації слідчих дій у сучасному кримінально-процесуальному законодавстві України. Проблеми оптимізації процесуального механізму провадження слідчих дій: вітчизняний та зарубіжний досвід.

Фіксація слідчих дій: проблеми та шляхи їх вирішення.

Актуальні проблеми забезпечення прав та законних інтересів учасників слідчих дій. Допустимість застосування примусу при провадженні слідчих дій: визначення його меж і підстав у світлі прецедентної практики Європейського суду з прав людини.

Актуальні питання участі понятих при провадженні окремих слідчих дій. Сучасні кримінально-процесуальні проблеми участі захисника при проведенні слідчих дій.

Оптимізація співвідношення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів у досудовому провадженні як умова підвищення якості розслідування злочинів.

Специфіка прокурорського нагляду за додержанням законності проведення слідчих дій. Форми судового контролю за законністю та обґрунтованістю провадження слідчих дій.

Напрями міжнародного співробітництва при провадженні слідчих дій.

VI. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ

Заходи кримінально-процесуального примусу: поняття, класифікація, система гарантій їх законного та обґрунтованого застосування. Специфіка забезпечення прав та законних інтересів

сів особи при застосуванні заходів кримінально-процесуального примусу. Особливості застосування заходів кримінально-процесуального примусу щодо неповнолітніх.

Сучасні проблеми застосування запобіжних заходів у кримінальному процесі України. Вплив рішень Європейського суду з прав людини на формування вітчизняної практики застосування запобіжних заходів. Спірні питання процесуального механізму обрання запобіжних заходів, не пов'язаних із взяттям під варту.

Застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту: проблеми обрання та оскарження в досудовому провадженні по кримінальній справі.

Проблеми законності та обґрунтованості застосування запобіжних заходів.

Проблеми процесуального порядку затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину. Затримання та застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту з метою екстрадиції.

Сутність і проблеми здійснення судового контролю за законністю й обґрунтованістю застосування заходів кримінально-процесуального примусу.

VII. ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ЗУПИНЕННЯ І ВІДНОВЛЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Сучасні тенденції розвитку та шляхи вдосконалення правового регулювання інституту зупинення провадження по кримінальній справі.

Особливості реалізації заходів кримінально-процесуального примусу в зупинених кримінальних справах. Актуальні питання організації кримінально-процесуальної діяльності слідчого в зупинених кримінальних справах. Специфіка зупинення дізнання в кримінальних справах.

Особливості правової регламентації процедури відновлення зупиненого досудового слідства. Характеристика підстав

для закриття кримінальної справи, в якій досудове слідство чи дізнання зупинено.

VIII. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Поняття, значення та форми закінчення досудового слідства. Форми та особливості процесуального порядку закінчення дізнання.

Закінчення досудового слідства складанням обвинувального висновку. Найбільш типові помилки, що допускаються при складанні обвинувального висновку, шляхи їх усунення та вдосконалення діяльності слідчого зі складання обвинувального висновку.

Особливості нормативного регулювання процесуального порядку закриття кримінальної справи. Підстави та процесуальний порядок відновлення закритої кримінальної справи. Заходи реабілітації особи при закритті кримінальної справи в досудовому провадженні.

Особливості провадження та закінчення досудового слідства винесенням постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру.

Диференціація форм кримінального судочинства й альтернативні механізми вирішення кримінально-правових конфліктів у національній системі права. Типові моделі альтернативних методів урегулювання кримінально-правових конфліктів у правових системах зарубіжних держав, їх порівняльна характеристика з вітчизняними аналогами.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Богословська Л.О. Зупинення попереднього слідства: Конспект лекції. – Х.: Укр. юрид. акад., 1994. – 21 с.

Вапнярчук В.В. Зразки кримінально-процесуальних документів: досудове провадження / В.В. Вапнярчук; за наук. ред. Ю.М. Грошевого. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. – 464 с.

Вапнярчук В.В. Особливості процесуального становища особи, яка провадить дізнання. – Х: Торсінг, 2001. – 220 с.

Гордін Л.Я. Слідчо-оперативна група: проблеми створення та діяльності: Моногр. – Х.: ФІНН, 2009 – 192 с.

Досудове розслідування кримінальних справ: Навч.-практ. посіб / Ю.М. Грошевий, В.В. Вапнярчук, О.В. Капліна, О.Г. Шило; за заг. ред. Ю.М. Грошевого. – Х.: ФІНН, 2009. – 328 с.

Дубинский А.Я., Сербулов В.А. Привлечение в качестве обвиняемого: Учеб. пособие. – К., 1989. – 56 с.

Затримання та взяття під варту в процесі дізнання та досудового слідства в Україні / В.І. Борисов, Н.В. Глинська, В.С. Зеленецький, О.Г. Шило. – Х.: Схід.-регіон. центр гуманіт.-освіт. ініціатив, 2004. – 160 с.

Зеленецький В.С. Возбуждение уголовного дела. – Х.: Крим Арт, 1998. – 340 с.

Зеленецький В.С. Теория и практика обоснования решений в уголовном процессе Украины. – Х.: Страйд, 2006. – 336 с.

Карпенко М.О. Особливості провадження в справах про злочини неповнолітніх. – Х.: ФІНН, 2009. – 240 с.

Каткова Т.В., Каткова А.Г. Закінчення досудового слідства та скаладання обвинувального висновку по кримінальній справі: Навч. посіб. – Х.: Рубікон, 2002. – 96 с.

Корчева Т.В. Проблеми діяльності захисника в досудовому провадженні та в суді першої інстанції. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2007. – 200 с.

Кримінальний процес: Підруч. / За заг. ред. Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної. – Х.: Право, 2010. – 608 с.

Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальна регламентація слідчих дій: Моногр. / Л.М. Лобойко, А.П. Черненко. – Д.: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – 168 с.

Михайленко А.Р. Расследование преступлений: законность и обеспечение прав граждан: Науч.-практ. изд. – К.: Юринком Интер, 1999. – 448с.

Настільна книга слідчого / М.І. Панов, В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова та ін. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Ін Юре, 2007. – 728 с.

Петрухин И.Л. Судебная власть: контроль за расследованием преступлений. – М.: Велби: Проспект, 2008. – 288 с.

Пивоваров В.В., Щербіна Л.І. Взаємодія слідчого з органами дізнання при провадженні досудового слідства у кримінальних справах: Моногр. – Х.: Право, 2006. – 176 с.

Погорецький М.А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: Моногр. – Х.: Арсіс, 2007. – 576 с.

Тищенко О.І. Запобіжний захід у вигляді взяття під варту: проблеми обрання та оскарження в досудовому провадженні по кримінальній справі: Моногр. – Х: ФІНН, 2008. – 176 с.

Шейфер С.А. Следственные действия. Основания, процессуальный порядок и доказательственное значение. – М.: Юрлитинформ, 2004. – 184 с.

Шумило М.Є. Реабілітація у кримінальному процесі України: Моногр. – Х.: Арсіс, 2001. – 320 с.

Яковець І.С. Застосування запобіжних заходів в Україні: сучасний стан і перспективи (результати соціологічного дослідження). – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2007. – 112 с.

Навчальне видання

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАКТИКУМ З ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ”

У к л а д а ч і : ДАВИДЕНКО Світлана Василівна,
ГРОШЕВИЙ Юрій Михайлович,
КАПЛІНА Оксана Володимирівна,
ТИЩЕНКО Ольга Ігорівна,
ШИЛО Ольга Георгіївна

Відповідальна за випуск *О.В. Капліна*

Редактор *В.В. АрнаUTOва*
Комп'ютерна верстка *А.В. Старжинської*

План 2010, поз. 54

Підп. до друку 31.01.2011. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Умовн. друк. арк. 0,81. Облік.-вид. арк. 0,38. Вид. № 1.
Тираж прим. Зам. № 4205. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національної юридичної академії України,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національної юридичної академії України,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.